

บทคัดย่อ

การก่อรูปทางสถาปัตยกรรม

ในอดีต งานสถาปัตยกรรมไทยก่อรูปขึ้นภายใต้ปัจจัยขอบริบททางธรรมชาติและบริบททางวัฒนธรรมซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาการทางภูมิปัญญาที่ดำเนินมาอย่างยาวนาน เมื่อกระแสสถาปัตยกรรมสมัยใหม่จากตะวันตกไหลบ่าเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย ทำให้สถาปัตยกรรมโดยทั่วไปในประเทศไทยมีแนวรูปแบบสากลเป็นหลัก นำไปสู่ภาวะวิกฤตทางเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย ขณะที่อาคารบางประเภทโดยเฉพาะอาคารที่มีความสำคัญระดับชาติ เช่น อาคารศูนย์การประชุมแห่งชาติ อาคารรัฐสภา เป็นต้น ยังต้องการคำตอบในการแสดงเอกลักษณ์ไทยที่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

งานวิจัย “การก่อรูปทางสถาปัตยกรรม” ซึ่งครอบคลุมแนวคิดหลักเรื่องการวางผัง การจัดกลุ่ม และการสร้างมวลนี้ มีจุดสนใจวิจัยเกี่ยวกับ 1) ความหลากหลายของรูปแบบและแนวความคิด 2) การสืบสานรูปแบบจากอดีต 3) การปรับเปลี่ยนสู่บริบทใหม่ และ 4) การคิดใหม่ทำใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) ค้นคว้าทฤษฎี หลักการ และแนวทางในการก่อรูปทางสถาปัตยกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ 2) ศึกษางานสถาปัตยกรรมกรณีตัวอย่างที่มีความโดดเด่นและสอดคล้องกับสาระที่เกี่ยวข้อง 3) ศึกษาแนวความคิดของสถาปนิกและนักวิชาการ รวมทั้งแรงบันดาลใจ ปัจจัย และแนวทางที่นำไปสู่การก่อรูปทางสถาปัตยกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ 4) สำรวจความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปที่มีต่อการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ด้านการก่อรูปทางสถาปัตยกรรม และ 5) เสนอข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ในมิติการก่อรูปทางสถาปัตยกรรม

ในการดำเนินงานวิจัยมีขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาแนวคิดหลัก ๆ จากเอกสารทางวิชาการ รวมทั้งรวบรวมงานสถาปัตยกรรมกรณีตัวอย่าง พร้อมกับการพัฒนารอบแนวคิดวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจงานสถาปัตยกรรมกรณีตัวอย่างในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ ทั้งการสัมภาษณ์โดยตรงและการสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรวบรวมสาระเกี่ยวกับการก่อรูปทางสถาปัตยกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่และข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 4 การสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป เพื่อสำรวจความคิดเห็นต่อการก่อรูปทางสถาปัตยกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยนุรณการข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เข้า

ด้วยกัน และ ขั้นตอนที่ 6 การสรุปและเสนอแนะประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ รวมทั้ง ลักษณะการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่ทำใหม่

การวิจัยการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในมิติการก่อรูปทางสถาปัตยกรรม ปรากฏผล ดังนี้

การวางแผน ครอบคลุมสาระว่าด้วย 1) ทิศทาง 2) แนวแกน 3) ลำดับ 4) ระดับ เป็นพื้นฐานสำคัญในการก่อรูปทางสถาปัตยกรรมที่มีการสืบสานจากแบบแผนในอดีตสู่การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง และมีการปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขของบริบทปัจจุบัน

การจัดกลุ่ม ตามแบบแผนสถาปัตยกรรมไทยในอดีตมีการจัดกลุ่มในลักษณะ 1) การวางอาคารเรียงเป็นแนว 2) การวางอาคารโอบล้อมองค์ประธาน และ 3) การวางอาคารโอบล้อมที่ว่าง เป็นแนวทางการก่อรูปที่มีการสืบสานต่อมารวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนผันแปรให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่มีความหลากหลายของรูปแบบและประเภทอาคาร

การสร้างมวล ประกอบด้วยลักษณะ 1) ไตรภาค 2) การเรียงตัวทางตั้ง 3) ฐานานุลักษณะ 4) จักรวาลจำลอง 5) ลักษณะอนุสาวรีย์ เป็นการก่อรูปทางสถาปัตยกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ไทยเชิงประจักษ์ มีการนำไปใช้เป็นหลักอ้างอิงในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่อย่างกว้างขวาง ทั้งในลักษณะการสืบสานจากอดีต การปรับเปลี่ยนตามเงื่อนไขของบริบทปัจจุบัน และการพัฒนาสู่การคิดใหม่ทำใหม่

ในภาพรวม การสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ตามแนวคิดการก่อรูปทางสถาปัตยกรรมเข้าลักษณะการสืบสานและการปรับเปลี่ยนเป็นส่วนใหญ่ ที่เข้าข่ายการคิดใหม่ทำใหม่มีน้อยมาก โดยมีรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่แนวที่มีลักษณะโน้มเอียงไปทางสถาปัตยกรรมไทย จนถึงแนวที่มีลักษณะโน้มเอียงไปทางสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ของสถาปนิกส่วนใหญ่มักอ้างอิงอดีตเฉพาะการนำรูปแบบมาใช้ โดยละทิ้งสาระด้านแนวคิด ปรัชญา ที่อยู่เบื้องหลังไป ทำให้การสร้างสรรค์เป็นไปอย่างจำกัดและยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ การผละหลอกจากการยึดติดในรูปแบบสู่การตีความใหม่ ๆ และสร้างสรรค์ในลักษณะการคิดใหม่ทำใหม่ถือเป็นวาระสำคัญในการพัฒนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบันและอนาคต

คำสำคัญ:

เอกลักษณ์ไทย

สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่
การก่อรูปทางสถาปัตยกรรม

Abstract

Architectural Configuration

In the past, Thai architecture was formed under the influence of both natural context and cultural context and expressed the continuous development of Thai wisdom. Due to the strong influence of Modern Architecture from the West, architecture in Thailand has generally adopted to an international outlook. The end result of this formal crisis situation is the decline of Thai architectural identity. However, the question of constructing a decent Thai architectural identity is raised in the pursuit of proper design solution for buildings of national significance such as those for the National Conference Center, the National Parliament, etc.

Consisting of key concepts related to planning, grouping, and massing, this research on architectural configuration aims to answer the research problem concerning: 1) diversity of designs and concepts; 2) inheritance from the past; 3) transformation to fit with the modern context; and 4) reinvention of a modern Thai architectural identity. The objectives of this research are as follows: 1) to study theories, concept and design guidelines of modern Thai architectural identity; 2) to undertake architectural case studies, especially those which are prominent works in accordance with the key concept and relevant issues; 3) to investigate the concepts held by architects and academics, as well as the inspiration, factors, and directive creation in association with the architectural configuration; 4) to explore the thoughts and opinions of professional architects and people in general toward the architectural configuration; and 5) to conclude and make recommendations for the creating of a modern Thai architectural identity.

Due to the complexity of these problems, both qualitative research and quantitative research are used as main methods. The processes of the research are, firstly, to study theories and concepts from academic publications, and consequently to develop a conceptual framework for research. Secondly, architectural case studies are inspected, and architectural works in various regions of Thailand surveyed. Thirdly, architects and academics are interviewed in order to look for the concepts and inspirations for

creating a modern Thai architectural identity. Fourthly, architects and people in general are surveyed regarding the creation of a Thai architectural identity. Fifth, analysis and discussion through the integration of data from various sources are performed. Finally, conclusions and recommendations are formulated to suggest a direction for the creation of architectural configuration of modern Thai architecture.

The following research findings are revealed:

Planning includes factors related to orientation, axis, sequence, and level. These are fundamentals in the creation of architectural configuration that reflects the Thai spirit. The planning has exhibited continuous inheritance from the past as well as transformation to the modern context.

Grouping covers linear arrangement, centralized cluster, and cluster around open space. These physical characteristics, which express the Thai architectural identity, are inherited by modern architecture. A transformation follows the needs of modern building types.

Massing comprises a triad structure, vertical arrangement, hierarchical character, micro-cosmos, and monumentality representing a distinct Thai character. As for contemporary architecture, massing in a Thai way is applied extensively in inheritance and transformation. Exceptionally, there are some instances that exhibit the reinvention approach.

According to the architectural configuration of contemporary Thai architecture, there are more design solutions that exhibit inheritance and transformation with fewer exhibiting reinvention. Holding Thai architecture as a cultural reference, current architects are in favor of physical entity, with a result that the critical concepts of formal creation are left behind. Architects should focus on the concepts and meaning of Thai-ness for comprehensive development of their designs. In terms of architectural configuration, modern Thai architectural identity requires reinvention for future development.

Keywords:

Thai Identity

Modern Thai Architecture

Architectural Configuration